మని-షి

కె. మీరాబాయి

"ఇహ మా రెండోవాడున్నాడా! టొమాటో రసం చేయనిదే అన్నం తినడుగదాండీ! వేలెడు లేడు వెధవ! వాడు క్రిష్ణలాగా హీరో అయిపోతాట్ట... పైగా వాళ్ల పిన్నిని హీరోయిన్‌గా తీసుకుంటాట్ట! 'ఏరా వెధవా! అత్తయ్య కూతురుందిగదరా' అంటే, 'ఛీ చప్పిడిముక్కు దానిది' అంటాడు..." ఉత్సాహంతో కుమార రత్నం ఘనతని గురించి చెప్పుకుపోతున్న కమల కళ్లు మెరిసిపోతున్నాయి.

తరవాత పిరియడ్ పాఠం ప్రిపేరవడానికి 'మనుచరిత్ర' ముందు పెట్టుకుని కూర్చున్న శ్యామల బుర్రలోకి ఒక్క అక్షరంకూడా దూరటం లేదు. ఎంత వద్దనుకున్నా మాటలు చెవిని దూరి మనసును అల్లకల్లోలం చేస్తున్నాయి. ఉండి ఉండి ఒక్కసారి తల ఎత్తి కమలకేసి చూసి ఆవిడ మొహంలో వెల్లివిరిసే ఆనందాన్ని, కళ్లలో నిండిన కాంతిని చూసి చటుక్కున కనులు దించుకుంది. గుండెలో ఏదో గుబులుగా అనిపించిందామెకు. అంతలోనే ఎక్కడలేని చీకాకు ముంచుకువచ్చింది వాళ్లందరిమీదా.

'స్టాఫ్ రూమ్‌లోకూడా పిల్లల ముచ్చట్లు చెప్పుకోకపోతే తోచదు కాబోలు వీళ్లకు. ఇవతలవాళ్లు ఏదో చదువుకుంటున్నారన్నైనా ఆలోచించరేం?'. . .

అంతవరకూ అవకాశం కోసమే చూసుకున్నట్టు చటుక్కున అందుకుంది ఫిలాసఫీ లెక్చరర్ మనోరమ! "మరేనండీ! ఈ కాలం పిల్లకాయలు పుట్టి ఆకతాయిలవుతున్నారు. మా శైలును చూశారుగా! నిండా మూడేళ్లు లేవు దానికి... నేను ఒక కొత్త చీర కొన్నా, తలలో ఇన్ని పూలు పెట్టుకున్నా ఓర్వలేదు సుమండీ. ఏడ్పు రాగాలు పెట్టేయడమే దానికి ఇచ్చేదాకా! మా వారే భయపడతారుగదా దానికి. పూలపొట్లం తెస్తే తిన్నగా దాని చేతిలోనే పెడతారు, పాపం!"

ఒక వైపు కూతురిమీద ఫిర్యాదు చేస్తున్నట్టే ఉన్నా ఆ చెప్పటంలో తృప్తి, ఒక విధమైన గర్వమూ, అభిమానమూ తొంగిచూశాయావిడ మాటల్లో.

ఇక అక్కడ కూర్చోలేక విసురుగా పుస్తకం తీసుకుని బయటకు వచ్చేసింది శ్యామల.

"ఎవరిమీదోయ్ అంత కోపంగా ఉన్నావు?" లైబ్రరీముందు ఎదురుపడి అడిగింది సుశీల నవ్వుతూ.

"దేవుడిమీద! వెధవ సొద . . . కాసేపు శాంతంగా చదువుకోనీయరు కదా కర్మ! ఎప్పుడూ మా అమ్మాయీ, మా అబ్బాయీ, లేకపోతే అత్తగార్లని గురించీ గోలగా మాట్లాడ్డం తప్ప మరో పనే లేనట్టుంది వీళ్లకు. ఎంత చదివినా ఆడవాళ్ల బుద్ధి వంట ఇల్లు దాటి పోదేమో!" విసుగ్గా అంది శ్యామల కర్చీఫ్‌తో మొహం ఒత్తుకుంటూ.

"చాలా హాట్‌గా ఉన్నావు గానీ కాస్త కూల్ డ్రింక్ తాగి మరీ మాట్లాడుకుందాం—పద!" అంటూ కాంటీన్‌కు దారితీసింది సుశీల.

"ఊరికే వాళ్లను విసుక్కోవడం దేనికోయ్. . . నువ్వూ రేపొద్దున్న అంతే!" సుశీల మాటలకు సిగ్గుపడి చిన్నగా నవ్వలేదు శ్యామల.

వినిపించనట్టు మెల్లిగా నిట్టూర్చింది, 'ఆ రేపు వచ్చే గీత ఉండద్దూ' అనుకుంటూ.

"సరేగానీ, శ్యామూ! ఎంతకాలం ఇలా కాలేజీ ... పాఠాలూ అంటూ గడిపేయడమేనా... పెళ్లి చేసుకోవడమేమైనా ఉందా? లేదూ నేనే చెప్పి మీ అమ్మగారితో చెబుతా తొందరగా ఓ అబ్బాయిని చూడమని. ఇంతకీ ఎవరినన్నా చూస్తున్నారా?" కుతూహలంగా ముందుకి వంగి చూస్తూ, లాలనగా అడిగింది సుశీల.

అప్రయత్నంగానే శ్యామల కళ్లలో నీరు తిరిగింది. చప్పున కనులు వాల్చుకుంది. 'చూడవలసింది అబ్బాయిని కాదే, పిచ్చీ. . . ఇరవై తొమ్మిది దాటుతున్న నాకు చూడవలసింది ఓ నడివయస్కుడిని. . . నా గురించి నీ అంతమాత్రం శ్రద్ధగా అమ్మ గనక ఆలోచిస్తే నేనిలా మొండిగా ఎందు

కుండిపోతాను?'. మనసులోనే 'అనుకుంది శ్యామల.

"జవాబు చెప్పవేం, మొద్దూ! లేకపోతే ఉన్నట్టుండి శుభలేఖ ఇచ్చి

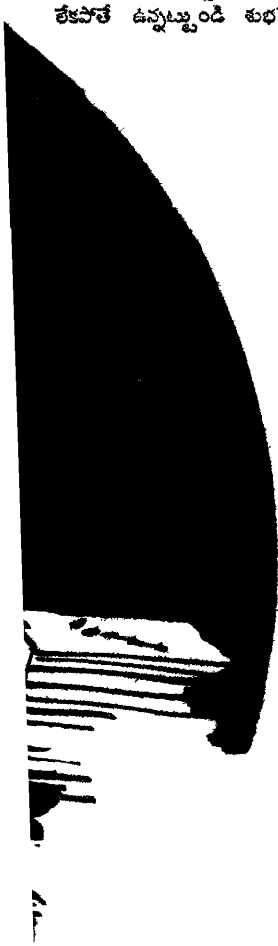

ఆశ్చర్యంతో ముంచేయాలని ప్లాన్ కాదుకదా?"

చటుక్కున తల ఎత్తి తీక్ష్ణంగా అంది శ్యామల: "పదేపదే ఆ ప్రశ్న అడగవద్దని చెప్పానా లేదా, సుశీ, నీకు? మా అమ్మ చంపేస్తోంది పెళ్ళి చేసుకోమని. కానీ... కానీ... నాకు మగవాళ్ళంటేనే అసహ్యం... పెళ్ళంటే పరమ అసహ్యం. అయినా, నా కేం తక్కువయిందని నువ్వు బాధపడి పోతున్నావు? మీ లాగా ఇంజాటకాలు లేకుండా హాయిగా, స్వేచ్ఛగా ఉన్నానని కళ్ళమోత్సాహంగా ఉందా ఏమిటి నీకు? నా మానాన నన్నిలా ఉండనివ్వు. . ."

శ్యామల గొంతులో విసుగును గమనించిన సుశీల, తెల్లబోయి నవ్వేసింది. "సరేలే! ఈ రోజు ఇంట్లో ఎవరిమీదో అలిగినట్టున్నావు . . . ఎన్నాళ్ళీ వాదనమీద నిలబడతావో చూస్తానుగా!"

"సారీ! ఏదో చికాకులో ఇష్టం వచ్చినట్టు మాట్లాడాను . . ." నవ్వడానికి ప్రయత్నిస్తూ అని, "సరేగానీ, నీ వీ ఎరుపురంగు చీర కట్టుకుంటే నాకెంతఅసూయగా ఉంటుందో తెలుసా? ఎప్పుడో ఓ రోజు రాత్రి మీ ఇంటికి కన్నం వేసి, ఈ చీర ఎత్తుకుపోతాను" అంది నవ్వుతూ.

"అంత పనిమాత్రం చేయకు, తల్లీ! మా శ్రీవారికి చీరంటే పంచప్రాణం. ఏరి కోరి మోజుపడి మొన్న నా పుట్టిన రోజుకు తెచ్చారు . . . రెండ్రోజులకో సారి-'ఎర్రచీర కట్టుకోవేం?' అంటూ నా ప్రాణాలు తీస్తుంటారు!" సుశీల తమాషాగా నవ్వుతూ అనది.

పొంగుకొస్తున్న నిట్టూర్పు ఆపుకుంటూ, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ క్లాసుకు దారితీసింది శ్యామల—'సుశీల ఎప్పుడూ అంత సంతోషంగా నవ్వుతూ ఎలా ఉండగలదు? జీవితమంటేనే విసుగొస్తుందే నాకు . . .' అనుకుంటూ.

నాలుగు గంటలకు బెల్లు కాగానే, 'ఈ రోజు గడిచిందిరా, దేవుడా!' అనుకుంటూ పుస్తకాలు, పర్సు తీసుకుని కాలేజీనుండి బయటపడింది శ్యామల. వచ్చేస్తూండగా తెలుగు హెడ్ ఆఫ్ ది డిపార్ట్‌మెంట్ సుందరమ్మ హెచ్చరిస్తున్నట్టుగా అంది: "కాసంత రేపటికయినా ఆ పేపర్లు దిద్దడం పూర్తిచేయండి, శ్యామలా! మళ్ళా ప్రిన్సిపాల్‌గారు ఏమన్నా అంటే బాధపడకు!"

ఉన్నపాటునే వెనక్కి తిరిగి, ఆ పేపర్లకట్ట పెడేలుమని ఆవిడ ముఖాన కొట్టి, సరాసరి ప్రిన్సిపాల్ దగ్గిరికి వెళ్ళి రాజీనామా రాసి పడేసి పోవాలన్నంత కసి పుట్టుకువచ్చింది శ్యామలకు. కానీ ... "అలాగేనండీ . . . ఇంకో పది పేపర్లేమో ఉన్నట్టున్నాయి. రేపు మార్కుల లిస్ట్‌కూడా తయారుచేసి ఇచ్చేస్తాను." నీరసంగా నవ్వి అన్నది.

గుమ్మంలో అడుగు పెడుతుండగానే వీధి గదిలోంచి కిలకిల నవ్వులు వినిపించాయామెకు. 'ఆమెగారు వచ్చి వారం రోజులు కాకముందే పరిగెత్తుకొచ్చినట్టున్నా డీయనగారు!' పెదవి కొరుక్కుంటూ కసిగా అనుకుని, లోపలికి వచ్చి పుస్తకాలు టేబులుమీదికి విసిరి ఉస్సురంటూ కుర్చీలో కూలబడి, కణతలు నొక్కుకుంది. ఎదురుగా బల్లమీద ఉన్న ఉత్తరం ఆమె దృష్టినాకర్షించగా తీసి చదవసాగింది.

"ఈ నెల దాని మందులకూ, టానిక్కులకూ చాలా ఖర్చయింది. . . ఇప్పుడు అయిదో నెల జరుగుతూంది. పెద్దవాడిని ఈ మధ్య బళ్ళో వేశా ... అదో మోపెడయింది. అందుచేత ఈ సారి ఏమీ పంపించలేను. శ్యాము జీతం రాగానే మరిచిపోకుండా వంద రూపాయలు రామారావుగారికి పంపించేయండి. ఇంకో ఆరు నెలలు ఇలాగే కష్టపడితే రత్నం పెళ్ళిబాకీ తీరిపోతుంది. అన్నట్టు అది వచ్చిందన్నావు గదా. పాపం, ఓ చీరన్నా కొనివ్వండి. శ్యామును, రత్నను అడిగానని చెప్పు."

అన్నగారినుండి వచ్చిన లేఖ చదివి శ్యామల గుండె బరువెక్కింది. 'ప్రతి మనిషీ తన స్వార్థం తప్ప ఎదటివాడి బాధను గురించి పట్టించుకోడేం? నా కన్నా ఒక ఏడాది మాత్రమే పెద్ద అయినా తను, ప్రేమలో పడి పెళ్ళాడి [illegible] తనలాగే నాకూ కొన్ని కోరికలు, ఆశలు ఉంటాయని గమనించరేం? వాళ్ళ కంటికి నేను మనిషిగా కనబడ్డం లేదా? కేవలం డబ్బు సంపాదించి కుటుంబానికందించాలా, జాకీలా ఓర్చే యంత్రాన్నిగా భావిస్తున్నారా?'. . .'

"అదేమే ... అలా కూర్చునావు రాగానే? కాఫీ ఫ్లాస్కులో పోసి ఉంచింది అమ్మ. తాగరాదూ?" తెల్లనిచీర, జాకెట్టు ధరించి, తలలో మల్లెలతో, చేతిని గలగలలాడే గాజులతో, కళలాడే మోముతో వచ్చిన రత్నమాల నవ్వుతూ అడిగింది.

'అలా అడక్కపోతే కాస్త గ్లాసులో తెచ్చివ్వకూడదేమో. . .' అనుకుంటూ నిర్లిప్తంగా చూసి ఊరుకుంది శ్యామల.

"మా బావ వచ్చాడు సాయంత్రం. సినిమాకు వెడదామంటున్నారు. నువ్వూ వస్తావేమో అడగమన్నారనుకో . . .

కానీ, అంత దూరంనుండి నడిచి వచ్చి నువ్వేం వస్తావు, పాపం? అమ్మ పురాణానికి వెళ్ళింది. కాస్త పిల్లలకు అన్నం పెట్టేసి, నీ పని చూసుకుంటావు కదూ? మరి నేవెళ్ళనా?..." అంటూనే వెళ్ళిపోయింది రత్నమాల.

భర్తతో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ, నవ్వుకుంటూ వెళ్ళి రిక్షా ఎక్కిన అక్కను చూస్తూ పేలవంగా నవ్వుకుంది శ్యామల.

కాఫీ తాగి పేపర్లు ముందువేసుకుని దిద్దుతూ కూర్చుంది. "అక్కా!" అంటూ నెమ్మదిగా లోపలికి వచ్చాడు పన్నెండేళ్ళ బాబ్జీ. "ఏమిట్రా?" తల ఎత్తకుండానే అడిగింది. శ్యామలకు తెలుసు, ఏదో అవసరముంటే తప్ప అంత వినమ్రంగా రాడు వాడని.

"ఏమో మా క్లాసువాళ్ళంతా నంద్యగిరికి ఎక్స్‌కర్షన్ వెళతారట . . . అమ్మ నడిగితే తిట్టింది. ఒక్క అయిదు రూపాయిలే, అక్కా! ఈ రోజు నీకు జీతం వచ్చిందిగా—ఇవ్వవూ?" జాలిగా మొహం పెట్టాడు.

మాట్లాడకుండా అయిదు రూపాయలు తీసి వాడి చేతిలో పెట్టింది శ్యామల. "పోస్టు ఆఫీసుకు వెళ్ళి కవర్లు తెచ్చి పెట్టరా, బాబ్జీ' అంటే—'నేనేం నీకు నౌకర్ని కాను' అంటూ దులుపుకు పోయే వీడుకూడా తన అవసరమయితే ఎంత తియ్యగా మాట్లాడగలడూ అనుకుని ఆశ్చర్యపడింది మనసులోనే.

రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు పురాణం నుండి వచ్చింది శారదమ్మ, వక్కపొడి డబ్బాతో సహా, "అమ్మాయి సినిమాకు వెళ్ళిందటే?" అంటూ. తల ఊపి ఊరుకుంది శ్యామల.

"ఏం శ్యామలమ్మా! మాకు పప్పన్నమెప్పుడో?" ముందున్న రెండు పళ్ళూ పీకించేసుకున్న ఖాళీ చూపిస్తూ నవ్వి అడిగింది తాయారమ్మ.

'పప్పన్నం కాదు, నీ మొహానికి కొరివికారం పెడతాను'- అనాలనేంత కోపం వచ్చింది శ్యామలకు.

"ఏమోనమ్మా! ఈ కాలం చదువుకున్న పిల్లలు మన మాట వింటారా, ఏమనానా? పెళ్ళని పేరెత్తితేనే మండి పడుతుందాయె!. . . అందుకే మా కాలంలో చిన్నప్పుడే ఆ మూడు ముళ్ళూ వేయించేసేవారు. . . ఈ చదువులూ, ఉద్యోగాలూ వచ్చాక పిల్లలు మాట వినరమ్మా!" సాగదీస్తూ నిష్ఠూరంగా అంది శారదమ్మ, తన అసహాయతను

"పేదరికంలో పుట్టడం పాపం కాదు. అనాథ కావడం అంతకన్నా కాదు. తన వారికి క్షేమం కాంక్షించి, స్వార్థం విస్మరించి, ఒళ్ళు గుల్లచేసుకొని సంపాదించి పెట్టడంలో ఎంతైనా తృప్తి కూడా ఉంటుంది. జీవితానికి అదే సాఫల్యమని కూడా అనిపిస్తుంది కాని తను అందరికీ అయినా తను ఎవరికీ ఏమీ కాదని, ఏకాకినని తెలుసుకొన్న నాడు మాత్రం జీవితం దుర్భరం అవుతుంది."

బయట పెట్టుకోలేని పిరికితనంతో కూతురిమీదే నేరం నెట్టుతూ.

శ్యామలకు మొదట తల్లిమీద పీకలదాకా కోపం వచ్చింది. 'ఈ క్షణం పెళ్లి చెయ్యి, నేను సిద్ధం' అని ఆవిడ మొహాన్నే అందామా అనిపించిందికూడా. కానీ, తను అంతకుముందు సుశీల ముందు అన్నమాటలు గుర్తుకు వచ్చి, తల్లి తనలాగే తనను తాను మోసం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తోందని తోచి, ఆవిడ అసహాయతకు జాలి పడింది. ఆవిడకు మాత్రం కూతురి పెళ్లి చేయాలని ఆశ లేదూ? కానీ, వేలకొద్దీ కట్నాలు పోయలేకేగా తనకు ఎమ్. ఎ. చెప్పించి, ఉద్యోగంలో ప్రవేశ పెట్టిందీ?. . .

"ఏ వయసులో ఆ ముచ్చట అన్నారు, తల్లీ! ఇప్పుడు కాకపోతే ముసలి దానవయ్యాక చేసుకుంటావా పెళ్లి?" అంది తాయారమ్మ.

'ఇప్పుడు మాత్రం పడుచుదాన్నా?' తలలో సగానికిపైగా పండిపోయిన వెంట్రుకలని తలుచుకుంటూ అనుకుంది శ్యామల, దీర్ఘంగానిట్టూరుస్తూ.

* * *

"జీతం వచ్చిందే, అమ్మాయ్?" అన్నం పెడుతూ అడిగింది శారదమ్మ.

"వచ్చింది." ముక్తసరిగా అన్నది శ్యామల.

"అక్కయ్యకు చీర ఒకటి కొనాలే, శ్యామూ. పండక్కి వచ్చిందా? ఇక అల్లుడిగారికి కనీసం ఒక పంచలచాపేనా పెట్టొద్దూ? వాడేంరా సేడో చూశావా? ఏమిటో—వాడి ఇబ్బంది వాడిది. పాపం, ఆ పిల్ల ఏమవస్థ పడుతూందో చేసుకోలేక? ఇక్కడ నువ్వు ఇంటా బయటా చేసుకోవాలే అన్న బాధ కనక లేకపోతే, వెళ్లి నాలుగు రోజులు ఉండి రావాలనే ఉంది. . ."

శ్యామల వినలేక కంచంలో చెయ్యి కడుక్కునిలేచిపోయింది. 'అమ్మకికూడా నా గురించి ఆలోచన రాదేం? అందరి గురించీ అంత బెంగ పడిపోతుందిగానీ, నేను చచ్చానా బతికానా పట్టించుకోదేం?' అన్న ఆలోచనతో ఆ పిల్ల మనసు కలతబారింది.

బయట వరండాలో నిలబడి అలా ఆలోచనలో పడ్డ శ్యామల, విజిల్ వినిపించడంతో ఉలికిపడింది. తల ఎత్తేసరికి వెకిలిగా నవ్వుతూ నిలబడి కనిపించాడు, ఎదరింట్లో ఉంటున్న బ్రహ్మచారి. రాయి తీసి బుర్ర పగలగొడదామా అన్నంత కోపం వచ్చింది శ్యామలకు. 'పోకిరీ వెధవలు. ఆడపిల్ల ఉందంటే వంకర నవ్వులు నవ్వడం, రౌడీవేషాలు వెయ్యడం చేతనవును బాగా. . . వీలయితే—ఆ పిల్ల అమాయకురాలయితే—కూపంలోకి లాగడానికి వెనుదీయరు గానీ, మళ్లా పెళ్లి చేసుకోమంటే నీళ్లు నములుతారు — పెద్దవాళ్లు, సంప్రదాయాలు అంటూ.' కసిగా అనుకుంది శ్యామల. అంతలో వీథిలో రిక్షా ఆగిన చప్పుడు కాగా గిరుక్కున తిరిగి లోపలికి వచ్చేసింది. శ్యామలకు అక్క మనసు తెలుసు. బావతో సరదాగా మాట్లాడితే ఆవిడ మొహం ముడుచుకోవటం ఆమెకు అనుభవమే! అందుకే అతగాడి ఎదట పడకుండా ఉండడానికే ప్రయత్నిస్తుంది.

గదిలోకి వచ్చి తిరిగి పేపర్లు దిద్దటం మొదలు పెట్టింది. అమ్మ కొసరి కొసరి వడ్డించడం, బావ పరిహాసోక్తులు, అక్క చిలిపినవ్వులు ఆమె చెవికి సోకుతూనే ఉన్నాయి. కాస్సేపయిన తరవాత ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా అయిపోయింది. పుచ్చపువ్వులాటి వెన్నెలను చూస్తుంటే, కాసేపు హాయిగా దొడ్లో తులసి గట్టుమీద వెన్నెట్లో పడుకుందామా అనిపించింది శ్యామలకు. అంతలో మరువాడు చెప్పవలసిన పాఠాలు గుర్తు వచ్చి, పుస్తకాలు ముందర వేసుకుని కూర్చుంది.

ఏదో వెలితి... గుండెలు నిండిన దిగులు. . . పుస్తకాలు విసిరేసి ఎక్కడికైనా పారిపోదామా అనిపించింది శ్యామలకు. 'ఎక్కడకు పోవాలి? ఎవరున్నారు తనను ఆదరించేవారు? కన్నవాళ్లకే కాకపోయింది. ఎవరూ లేరు. నా కోసం ఎవరూ బాధపడరు. అప్రయత్నంగానే డైరీ తీసి రాసుకుంది శ్యామల: "లైఫ్ కెన్ బి బిట్టర్ టు ది వెరీ బోన్, వెన్ వన్ ఈజ్ పూర్ అండ్ ఉమన్ అండ్ ఎలోన్." నీళ్లు నిండిన కళ్లకు అక్షరాలు అలుక్కుపోయి కనిపించాయి. ★

శ్రీ గుంటూరు శేషేంద్ర శర్మ ఇటీవల జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు, ఇటలీ, గ్రీసు దేశాలలో పర్యటించి వచ్చారు. పశ్చిమ జర్మనీ గాటింగెన్ విశ్వవిద్యాలయంలో "రామాయణ ఇతిహాసంలో మేఘదూత సాన్నిహిత్యం" అనే అంశంపై ప్రసంగించారు. ఆ ప్రసంగ వ్యాసాన్ని రాజకుమారి ఇందిరాదేవి ధన్‌రాజ్‌గిర్, శ్రీ శేషేంద్రశర్మ కలిసి వ్రాశారు. వీరిరువురు మరొక సమావేశంలో స్వీయ కవితాగానం చేశారు